

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες (ΕΤΠ) και οι βιομηχανικές μεταλλαγές» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2012/C 299/03)

Εισηγητής: ο κ. ZBOŘIL

Συνεισηγητής: ο κ. GIBELLIERI

Στις 19 Ιανουαρίου 2012 και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Οι ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες (ΕΤΠ) και οι βιομηχανικές μεταλλαγές»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI), στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 11 Ιουνίου 2012 με εισηγητή τον κ. ZBOŘIL και συνεισηγητή τον κ. GIBELLIERI.

Κατά την 482η σύνοδο ολομέλειας, της 11ης και 12ης Ιουλίου 2012 (συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 138 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η πρόβλεψη των βιομηχανικών μεταλλαγών, παρότι αναγκαία, συνιστά δύσκολη προσπάθεια ανάλυσης προοπτικών βάσει διαφόρων παραγόντων που επηρεάζουν τις μεταλλαγές αυτές. Μία από τις βασικές κινητήριες δυνάμεις των μεταλλαγών είναι η έρευνα και η καινοτομία (Ε&Κ) των οποίων οι ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες (ΕΤΠ) αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους δείκτες.

1.2 Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει να υποστηρίζει τις δραστηριότητες των υφιστάμενων ΕΤΠ και να επιδιώκει τη βελτίωση των ανταλλαγών που πραγματοποιούνται τόσο μεταξύ τους όσο και με τα αρμόδια θεσμικά όργανα της ΕΕ.

1.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι συνδεδεμένοι με τις ΕΤΠ τομείς της βιομηχανίας κατέχουν κυρίαρχη θέση στην αλυσίδα αξίας: πολυάριθμες καινοτομίες εξαρτώνται από βασικές διεργασίες (παραδείγματος χάρι: παρασκευή και επεξεργασία, δασοκομία και ρομποτική) και υλικά (χημικά προϊόντα και χάλυβες). Ως εκ τούτου, οι καινοτομίες ως προς τις διεργασίες και τα υλικά έχουν καταλυτική επίδραση στην ευρωπαϊκή καινοτομία.

1.4 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι οι ΕΤΠ ασχολούνται ήδη με την αντιμετώπιση κοινωνικών προκλήσεων· καλύπτουν ένα πεδίο το οποίο έχει σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνία από την άποψη της οικονομικής μεγέθυνσης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας με προστιθέμενη αξία. Οι ΕΤΠ ανταποκρίνονται σε βασικά πολιτικά ζητήματα (όπως, παραδείγματος χάρι, η βιο-οικονομία, οι πρώτες ύλες και η αποδοτικότητα των πόρων).

1.5 Οι ΕΤΠ αποτελούν σαφές και συγκεκριμένο παράδειγμα προσέγγισης «εκ των κάτω προς τα άνω» έναντι της ευρωπαϊκής πολιτικής έρευνας και καινοτομίας, με τη συμμετοχή του κλάδου της βιομηχανίας και άλλων σημαντικών ενδιαφερομένων φορέων σε όλα τα στάδια της διαδικασίας καινοτομίας. Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» έχει ανάγκη ακριβώς από μια τέτοια προσέγγιση.

1.6 Η ΕΟΚΕ αιτείται την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του ενωσιακού κανονιστικού πλαισίου που διέπει τη διαδικασία απλούστευσης (συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής σε σχέδια της ΕΕ), την καταβολή εντονότερης προσπάθειας για τον περιορισμό της

κατάτμησης και του ανταγωνισμού μεταξύ των θεσμικών πρωτοβουλιών, την επιδίωξη καλύτερου συντονισμού των πολιτικών και αυξημένης ευκρίνειας σε θεσμικό επίπεδο στο μέλλον, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των ΕΤΠ.

1.6.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι ΕΤΠ διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για την τόνωση της «βιομηχανικής πολιτικής» της ΕΕ. Οι ΕΤΠ επωφελούνται από την ουσιαστική συμβολή και τη σθεναρή υποστήριξη της βιομηχανίας, η οποία αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας της ΕΕ· καθοδηγούνται δε από τη βιομηχανία, πράγμα το οποίο διασφαλίζει την ευστοχία των πρωτοβουλιών τους για τον συγκεκριμένο κλάδο. Η συμβολή των ΕΤΠ δεν καλύπτει μόνο τις τεχνολογικές και ερευνητικές ανάγκες, αλλά και τις ανάγκες που σχετίζονται με τη μεταφορά τεχνολογίας.

1.6.2 Όσον αφορά ήδη υπάρχοντα παραδείγματα (όπως η Ευρωπαϊκή και η Ισπανική Τεχνολογική Πλατφόρμα του Χάλυβα (ESTEP και PLATEA, αντιστοίχως) κ. ά.), οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή στις ευρωπαϊκές, εθνικές και περιφερειακές τεχνολογικές πλατφόρμες, υπό συνθήκες μόνιμης συνεργασίας, με σκοπό να καταστεί δυνατή η συνεκτίμηση των κοινωνικών και κοινωνικών παραμέτρων που ενισχύουν τον αντίκτυπο των αντίστοιχων στρατηγικών σχεδίων έρευνας (ΣΣΕ).

1.6.3 Κρίνεται σκόπιμη η διευθέτηση των δυσκολιών που προκύπτουν σχετικά με τη συμμετοχή των ΜΜΕ, προβαίνοντας σε αδιάλειπτη συγκριτική αξιολόγηση των πιο επιτυχημένων παραδειγμάτων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της κοινής επιχείρησης «Κυψέλες καυσίμου και υδρογόνου» (FCH-JU).

1.7 Οι εθνικές και οι περιφερειακές τεχνολογικές πλατφόρμες αντικατοπτρίζουν τη δομή των ΕΤΠ σε επίπεδο κρατών μελών, βελτιώνοντας τον συντονισμό και την αποτελεσματικότητα της εκάστοτε πλατφόρμας. Ο συντονισμός και η εναρμόνιση των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων Ε&Κ χρήζουν βελτίωσης σε συνεργασία με τις ΕΤΠ.

1.8 Οι ΕΤΠ δύνανται να έχουν αξιοσημείωτη συμβολή στην εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών. Για την προώθηση της καινοτομίας στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα καθορίστηκαν συγκεκριμένες προτεραιότητες: Αποδοτικότητα Πόρων και Ενέργειας στη Μεταποιητική Βιομηχανία (SPIRE), Συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στη βιομηχανία βιο-προϊόντων (Biobased for Growth)

Ευρωπαϊκές Συμπράξεις Καινοτομίας για το Νερό, τις Πρώτες Ύλες, τις Έξυπνες Πόλεις (από κοινού με το σχέδιο SET και την πρωτοβουλία EMIRI). Η ενδυνάμωση της διατομεακής συνεργασίας και του συντονισμού μέσω των ΕΤΠ θα αποβεί τελικώς προς όφελος της ευρωπαϊκής κοινωνίας.

1.9 Η ΕΟΚΕ καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να επιδιώξουν τη βελτίωση της διεθνούς συνεργασίας με στόχο την προσέλκυση της «τελευταίας λέξης» της παγκόσμιας τεχνολογίας προς εμπορική αξιοποίηση και εκμετάλλευση στην ΕΕ.

1.10 Θεωρείται ενδεδειγμένο να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί, τόσο σε εθνική όσο και σε περιφερειακή κλίμακα, η συμπληρωματική πρόσβαση των εθνικών τεχνολογικών πλατφορμών στην ευφυή εξειδίκευση στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων.

1.11 Ο ρόλος που διαδραματίζουν οι ΕΤΠ ως πάροχοι λύσεων έναντι των κοινωνικών προκλήσεων θα τύχει μεγαλύτερης αναγνώρισης για την αντιμετώπιση της καινοτομίας, επιπροσθέτως της έρευνας. Αυτό είναι το κλειδί για τη διατήρηση του πλούτου και της ευημερίας της ευημερίας στην Ευρώπη.

1.12 Η ΕΟΚΕ συγχαίρει τις ΕΤΠ για τον ρόλο που εκπληρώνουν ως συνδετικοί κρίκοι έναντι των συναρτώμενων με τη ζήτηση καινοτόμων μέσων τα οποία συμπληρώνουν τις δράσεις Ε&Κ και επιταχύνουν την αφομοίωσή τους στην αγορά. Η ΕΟΚΕ προκρίνει την αυξημένη χρήση των δράσεων συντονισμού/στήριξης για την προαγωγή της συνεργασίας εντός της αλυσίδας αξίας.

1.13 Οι διεργασίες μεταποίησης, καθώς και οι δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας στον εν λόγω τομέα, χάνουν την κοινωνική απήχυσή τους έναντι της κοινής γνώμης και ιδιαίτερα της νεολαίας, πράγμα το οποίο αποτελεί επίσης απόρροια της μετεγκατάστασης των μεταποιητικών δραστηριοτήτων εκτός Ευρώπης, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο που οδηγεί σε περαιτέρω μετεγκαταστάσεις. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι οι ΕΤΠ θα κατορθώσουν να συμβάλουν στη βελτίωση της ενημέρωσης ως προς τη σπουδαιότητα των διαφόρων βιομηχανικών διεργασιών μεταποίησης.

1.14 Οι ΕΤΠ ενδέχεται να πληγούν από την παρακμή της βιομηχανίας της ΕΕ. Οι βιομηχανίες της ΕΕ χάνουν την ηγετική θέση που κατέχουν σε παγκόσμια κλίμακα και αντιμετωπίζουν πρόβλημα λόγω γενικής απορθημίας ανάληψης κινδύνων στην ΕΕ, καθώς και λόγω ελλιπούς αναγνώρισης της επιχειρηματικότητας σε σύγκριση με άλλα μέρη του κόσμου.

1.15 Η ανθρωποκεντρική εκπαίδευση, μάθηση και κατάρτιση θα πρέπει να διατηρηθούν και να ενισχυθούν εντός του πεδίου δράσης των ΕΤΠ ως στρατηγικές συνιστώσες τους. Κρίνεται επομένως σκόπιμη η επί μονίμου βάσεως εδραίωση στενών δεσμών τόσο με τις αντίστοιχες επιτροπές τομεακού κοινωνικού διαλόγου όσο και με το Συμβούλιο της ΕΕ όσον αφορά τις θέσεις εργασίας και τις δεξιότητες.

1.16 Οι ΕΤΠ θα μπορούσαν επίσης να ασκήσουν σημαντική επίδραση σχετικά με κοινωνικά και κοινωνιακά ζητήματα, ιδίως όσον αφορά τον επαναπροσανατολισμό των συστημάτων δημόσιας εκπαίδευσης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) στις συγκεκριμένες ανάγκες των ευρωπαϊκών βιομηχανιών και του τομέα της μεταποίησης. Θεωρείται αναγκαίο να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια για την επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση με στόχο τη δέουσα εξοικείωση των εργαζομένων με τις νέες τεχνολογίες επεξεργασίας και με τα προϊόντα που προκύπτουν από τις δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας· μόνον οι έμπειροι και σταθερά απασχολούμενοι θα είναι σε θέση να αρθρύνουν στο ύψος των νέων προηγμένων τεχνολογιών.

2. Ίδρυση και ιστορία των ΕΤΠ

2.1 Τον Μάρτιο του 2003, το Συμβούλιο της ΕΕ ζήτησε την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (ΕΧΕ), με τη δημιουργία

ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών (ΕΤΠ) με σκοπό τον συγκερασμό της τεχνολογικής τεχνολογίας, της βιομηχανίας, των ρυθμιστικών αρχών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

2.2 Οι ΕΤΠ συστάθηκαν ως φόρουμ ενδιαφερομένων φορέων καθοδηγούμενα από τη βιομηχανία ενόψει του καθορισμού μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ερευνητικών και τεχνολογικών στόχων και της εκπόνησης χαρτών πορείας. Στόχος τους είναι να συμβάλουν στην ενδυνάμωση των συνεργιών μεταξύ των διαφόρων συντελεστών της έρευνας και να υποδείξουν τις προτεραιότητες σε ορισμένους τεχνολογικούς τομείς με ζητούμενο τη διασφάλιση της οικονομικής μεγέθυνσης, της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας της ΕΕ.

2.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστήριξε την ανάπτυξη των ΕΤΠ δρώντας ως διαμεσολαβητής. Επί του παρόντος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρα ως παρατηρητής και δεσμεύεται έναντι του διαρθρωμένου διαλόγου όσον αφορά τις προτεραιότητες στον τομέα της έρευνας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει την ιδιοκτησία των ΕΤΠ ούτε είναι αρμόδια για τη διαχείρισή τους, η οποία πραγματοποιείται από ανεξάρτητους οργανισμούς. Ο δικτυακός τόπος *CORDIS* της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ενημερωτικό δελτίο των ΕΤΠ και η διοργάνωση τακτικών σεμιναρίων για τους επί κεφαλής των ΕΤΠ διευκολύνουν τη ροή της πληροφόρησης.

2.4 Ορισμένες ΕΤΠ αποτελούν άτυπα δίκτυα τα οποία έρχονται σε επαφή προβαίνοντας στην πραγματοποίηση ετήσιων συνεδριάσεων, ενώ κάποιες άλλες διαθέτουν νομικές δομές και εισπράττουν συνδρομές από τα μέλη τους. Όλες οι ΕΤΠ συνενώνουν τους ενδιαφερόμενους φορείς, επιτυγχάνουν σύμπνοια σχετικά με ένα κοινό όραμα και διαμορφώνουν ένα στρατηγικό σχέδιο έρευνας (ΣΣΕ). Οι ΕΤΠ αναπτύσσονται μέσω της διεξαγωγής διαλόγου μεταξύ ερευνητών προερχόμενων από τη βιομηχανία και τον δημόσιο τομέα και εκπροσώπων των εθνικών κυβερνήσεων και, συγχρόνως, συμβάλλουν στην επίτευξη συναίνεσης και στον αποτελεσματικότερο συντονισμό των επενδυτικών προσπαθειών.

2.5 Οι ΕΤΠ προάγουν αποτελεσματικές Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), συμβάλλοντας σημαντικά στην οικοδόμηση του ΕΧΕ της γνώσης στην υπηρεσία της ανάπτυξης. Οι εν λόγω ΣΔΙΤ μπορούν να αρθρύνουν στο ύψος των τεχνολογικών προκλήσεων που θα μπορούσαν να αποδειχθούν καθοριστικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη βελτίωση της παροχής δημόσιων υπηρεσιών και την αναδιάρθρωση των παραδοσιακών βιομηχανικών τομέων.

3. Οι ΕΤΠ και οι βιομηχανικές μεταλλαγές

3.1 Οι βιομηχανικές μεταλλαγές ⁽¹⁾ αποτελούν αδιάλειπτη διαδικασία η οποία επηρεάζεται από πληθώρα διαφορετικών παραγόντων, όπως οι τάσεις της αγοράς, οι οργανωτικές, κοινωνικές, κοινωνιακές και διαρθρωτικές αλλαγές και η τεχνολογική καινοτομία στις παραγωγικές διαδικασίες και στα προϊόντα.

3.2 Η καινοτομία αποτελεί επίσης αδιάλειπτη διαδικασία, καθώς και έναν από τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν τις βιομηχανικές μεταλλαγές μέσω της σταθερής διαβίβασης των νέων επιστημονικών ευρημάτων προς την αλυσίδα πραγματικής παραγωγής. Επιπλέον, η καινοτομία συνιστά τη βασική κινητήρια δύναμη της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών της ΕΕ.

3.3 Όσον αφορά τη διαδικασία καινοτομίας, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στον τρόπο κατά τον οποίο χρησιμοποιούνται οι περιορισμένοι χρηματοοικονομικοί πόροι στην Ευρώπη. Οι ΕΤΠ συνιστούν ένα ήδη υπάρχον ισχυρό μέσο και ενδέχεται να αποτελέσουν απτή λύση για την καινοτομία και την εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές: σημερινή κατάσταση και προοπτικές - σφαιρική προσέγγιση». ΕΕ C 010 της 14.01.2004, σελ. 105 – 113.

3.4 Η φύση και το εγγενές περιεχόμενο των βιομηχανικών μεταλλαγών άγονται κατά κύριο λόγο από την καινοτομία και οι ΕΤΠ αποτελούν ολοένα και περισσότερο τον πραγματικό τόπο «γέννησης» της καινοτομίας. Οι ΕΤΠ στρέφονται προς συγκεκριμένες βιομηχανικές εφαρμογές οι οποίες έχουν αντίκτυπο στις διαδικασίες παραγωγής, στα προϊόντα, στην οργάνωση της εργασίας και στις συνθήκες που επικρατούν στον χώρο εργασίας.

3.5 Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα προκρίνουν την ισόρροπη συμμετοχή του συνόλου των ενδιαφερομένων φορέων στις ΕΤΠ. Ειδικότερα, ευκταίο θα ήταν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να υποστηρίξουν με κάθε εφικτό μέσο τη συμμετοχή των ΜΜΕ ή των οικονομικών εταιρών στον τομέα της έρευνας σε μια εταιρική μορφή παρεμφερή με κοινοπραξία γνώσης, προκειμένου να παρασχεθεί δυνατότητα ενεργού συμμετοχής στις ΕΤΠ σε αυτές τις εξαιρετικά δημοφιλείς ευρωπαϊκές εταιρείες. Το κόστος των ΕΤΠ αποτελεί τροχοπέδη για τη συμμετοχή των ΜΜΕ και των πανεπιστημίων στην ανάληψη ερευνητικού έργου.

3.6 Λόγω της έκτασης και της σημασίας που έχουν οι ΕΤΠ εντός της ΕΕ ως φορείς που συστάθηκαν σε εθελοντική βάση και παραμένουν ανοικτοί σε κάθε ενδιαφερόμενο φορέα, κρίνεται ζωτικής σημασίας να αναγνωριστεί η αποστολή που επωμίζονται ως ισχυρά μέσα υλοποίησης της πολιτικής της ΕΕ.

3.7 Η μετάβαση προς περισσότερο βιώσιμες δραστηριότητες στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών στην ΕΕ, αλλά και η εφαρμογή της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», θα εξαρτηθούν σε μεγάλο βαθμό από την πραγματική καινοτομία που θα κατορθώσουν να επιφέρουν οι ΕΤΠ κατά την επόμενη δεκαετία.

3.8 Η επίτευξη πραγματικών και απτών καινοτομιών και βιομηχανικών μεταλλαγών θα μπορούσε να υλοποιηθεί με τον παράλληλο σχεδιασμό καινοτόμων διεργασιών/προϊόντων, καθώς και με την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και της οργάνωσης της εργασίας που απαιτούνται για την πλήρη εφαρμογή τους στις δραστηριότητες οι οποίες αναπτύσσονται στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών.

3.9 Ορισμένες ΕΤΠ είναι οργανωμένες κατά τρόπο ώστε να συνεκτιμούν, ήδη εξ αρχής, τις κοινωνικές πτυχές της διαδικασίας καινοτομίας και να περιλαμβάνουν στα στρατηγικά τους σχέδια έρευνας (ΣΣΕ) δραστηριότητες που σχετίζονται με τις μελλοντικές ανάγκες από πλευράς ανθρώπινου δυναμικού, συχνά δε σε στενή συνεργασία με τις αντίστοιχες τομεακές επιτροπές κοινωνικού διαλόγου της ΕΕ, με τις οποίες ανταλλάσσουν επίσης πληροφορίες.

3.10 Χάρη στη σύνδεση και στους ισχυρούς δεσμούς της με τους κυριότερους τομείς δραστηριότητας της ΕΕ, η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI) της ΕΟΚΕ ανέλυσε την κατάσταση που επικρατεί στους διάφορους τομείς και διατύπωσε συστάσεις προς τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη, σύμφωνα με την παρούσα «εκ των κάτω προς τα άνω» μη γραφειοκρατική διαδικασία. Επιδιωκόμενος στόχος της CCMI είναι η συμβολή της στην εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ και στην επίτευξη των επιθυμητών βιομηχανικών μεταλλαγών.

4. Ο ρόλος των ΕΤΠ στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας (E&K)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαμόρφωσε και ανέλαβε μια σειρά πρωτοβουλιών με σκοπό τόσο την ενίσχυση των ΕΤΠ και της δράσης της βιομηχανίας όσο και την εφαρμογή πολιτικών βασισμένων στην τεχνολογία.

4.1 Οι Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (ΚΤΠ) αποτελούν μέσο υλοποίησης των στρατηγικών σχεδίων έρευνας (ΣΣΕ) για έναν περιορισμένο αριθμό ΕΤΠ. Η κλίμακα και η έκταση των στόχων ορισμένων ΕΤΠ είναι τέτοιες ώστε τα συνήθη μέσα του

προγράμματος πλαισίου (ΠΠ) για την Ε&Κ καθίστανται ανεπαρκή. Αντίθετα, η αποτελεσματική εφαρμογή τους προϋποθέτει έναν εξειδικευμένο μηχανισμό ικανό να διασφαλίσει την καθοδήγηση και τον συντονισμό που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων που τίθενται στον τομέα της έρευνας· η ιδέα των «ΚΤΠ» επινοήθηκε με αντικειμενικό σκοπό την κάλυψη των συγκεκριμένων αναγκών.

4.2 Ο τέως Επίτροπος αρμόδιος για θέματα επιστήμης και έρευνας συναντήθηκε, τον Μάρτιο του 2009, με υψηλού επιπέδου εκπροσώπους της βιομηχανίας με στόχο την αξιολόγηση της προόδου και την πραγματοποίηση συζήτησης με θέμα τις προτεραιότητες για την εφαρμογή των νέων μέσων στον τομέα της έρευνας, των ΣΔΙΤ. Οι ΣΔΙΤ χρησιμοποιήθηκαν για τις πρωτοβουλίες «Εργοστάσια του Μέλλοντος», «Ενεργειακά αποδοτικά κτίρια» και «Πράσινα αυτοκίνητα» οι οποίες περιλαμβάνονται στο σχέδιο Οικονομικής Ανάκαμψης της ΕΕ που εγκρίθηκε τον Νοέμβριο του 2008.

4.3 Οι τρεις προαναφερθείσες ΣΔΙΤ αποτελούν ισχυρό μέσο για την επίταξη των ερευνητικών προσπαθειών σε τρεις σημαντικούς τομείς της βιομηχανίας –στον αυτοκινητιστικό, στον κατασκευαστικό και στον μεταποιητικό τομέα– που επλήγησαν ιδιαίτερα από την οικονομική ύφεση και στους οποίους η καινοτομία μπορεί να συμβάλει σημαντικά ενόψει μια πιο οικολογικής και βιώσιμης οικονομίας.

4.4 Το Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Σχέδιο Ενεργειακών Τεχνολογιών (Σχέδιο SET), το οποίο εγκρίθηκε από την ΕΕ το 2008, αποτελεί ένα πρώτο βήμα προς τη διαμόρφωση μιας πολιτικής της ΕΕ για τις ενεργειακές τεχνολογίες· πρόκειται για υποστηρικτικό εργαλείο στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σχετικά με την ενεργειακή πολιτική της ΕΕ το οποίο αποσκοπεί στα εξής:

- στην επιτάχυνση της ανάπτυξης γνώσεων, της μεταφοράς τεχνολογίας και της χρησιμοποίησής της·
- στη διατήρηση της ηγετικής θέσης που κατέχει η ΕΕ στον τομέα των χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα·
- στην υποστήριξη της επιστήμης με σκοπό την εξέλιξη των ενεργειακών τεχνολογιών για την επίτευξη των στόχων που τίθενται όσον αφορά την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή με ορίζοντα το 2020·
- στη διευκόλυνση της παγκόσμιας μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα έως το 2050.

Η εφαρμογή του σχεδίου SET εγκαινιάστηκε με τη διαμόρφωση των Ευρωπαϊκών Βιομηχανικών Πρωτοβουλιών (ΕΒΠ) στις οποίες συμμετέχουν η βιομηχανία, η ερευνητική κοινότητα, τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο ΣΔΙΤ για τον επιμερισμό των κινδύνων. Συγχρόνως, ο Ευρωπαϊκός Συνασπισμός Ενεργειακής Έρευνας (ΕΣΕΕ) λειτουργεί από το 2008 με σκοπό τόσο την ευθυγράμμιση των δραστηριοτήτων Ε&Α των μεμονωμένων ερευνητικών οργανισμών με τις ανάγκες που δημιουργούν οι προτεραιότητες του σχεδίου SET όσο και τη θέσπιση ενός κοινού προγράμματος πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ.

4.5 Η «Πρωτοβουλία για τις Πρωτοπόρους Αγορές» (ΠΠΑ) στην ΕΕ αποσκοπεί στην υποστήριξη της ανάληψης δράσεων σε έξι σημαντικούς τομείς για τον περιορισμό των εμποδίων που παρακωλύουν την εισαγωγή νέων προϊόντων ή υπηρεσιών στην αγορά. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη και η βιομηχανία συνεργάζονται για την υλοποίηση των σχετικών σχεδίων δράσης. Τα μέσα πολιτικής εστιάζονται στην κανονιστική ρύθμιση, στις δημόσιες συμβάσεις, στην τυποποίηση και στις δράσεις στήριξης. Η ΠΠΑ καλύπτει τις αγορές στους ακόλουθους τομείς: ηλεκτρονική υγεία, προστατευτικά υφάσματα, βιώσιμες κατασκευές, ανακύκλωση, βιοπροϊόντα και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

5. Οι ΕΤΠ: Αποτελέσματα ανάλυσης ΠΑΕΑ (Πλεονεκτήματα, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Απειλές)

5.1 Λαμβανομένης υπόψη της πληθώρας ΕΤΠ που υφίστανται επί του παρόντος, καθίσταται προφανές ότι το επίπεδο των αποτελεσμάτων τους (επίδοση) διέφερε κατά το παρελθόν και αναμένεται ότι θα συνεχίσει να διαφέρει και στο μέλλον. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ προέβη σε μια πρώτη ανάλυση επιδιώκοντας να εντοπίσει τις βασικότερες κινητήριες δυνάμεις που διευκολύνουν γενικώς την επίτευξη αριστείας (Πλεονεκτήματα και Ευκαιρίες) και –πράγμα ακόμη σημαντικότερο– τα κυριότερα υφιστάμενα εμπόδια (Αδυναμίες και Απειλές).

5.2 Πλεονεκτήματα

- Οι ΕΤΠ συνενώνουν όλους τους ενδιαφερομένους φορείς: ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια, βιομηχανία (επιχειρήσεις «μεγάλου βεληνεκού» και ΜΜΕ), μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και εμπορικούς οργανισμούς, ενώσεις, δημόσιες αρχές και συνδικαλιστικές οργανώσεις.
- Σε κάθε πλατφόρμα υπάρχει σαφής καθορισμός των «ρόλων» και της ιεραρχίας στο εσωτερικό του εκάστοτε τομέα. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς μοιράζονται ένα κοινό όραμα, έναν χάρτη πορείας και ένα σχέδιο εφαρμογής.
- Οι ΕΤΠ ωφελούνται από την ουσιαστική συμβολή και τη σθεναρή υποστήριξη της βιομηχανίας, η οποία αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της οικονομίας της ΕΕ. Οι ΕΤΠ καθοδηγούνται από τη βιομηχανία, πράγμα το οποίο διασφαλίζει την ευστοχία των πρωτοβουλιών τους για τον συγκεκριμένο κλάδο. Η συμβολή των ΕΤΠ δεν καλύπτει μόνο τις τεχνολογικές και ερευνητικές ανάγκες, αλλά και τις ανάγκες που σχετίζονται με τη μεταφορά τεχνολογίας.
- Οι ΕΤΠ έχουν απλή δομή διαχείρισης και χαρακτηρίζονται από ευελιξία, με αποτέλεσμα την κινητοποίηση «δυνάμεων» και τη συγκέντρωση πόρων.
- Οι συνδεδεμένοι με τις ΕΤΠ τομείς της βιομηχανίας κατέχουν κυρίαρχη θέση στην αλυσίδα αξίας: πολυάριθμες καινοτομίες εξαρτώνται από βασικές διεργασίες (παραδείγματος χάρη: παρασκευή και επεξεργασία, δασοκομία και ρομποτική) και υλικά (χημικά προϊόντα και χάλυβες). Ως εκ τούτου, λοιπόν, οι καινοτομίες από πλευράς διεργασιών και υλικών έχουν καταλυτική επίδραση στην καινοτομία της ΕΕ.
- Οι ΕΤΠ ασχολούνται ήδη με την αντιμετώπιση κοινωνικών προκλήσεων· καλύπτουν ένα πεδίο το οποίο έχει σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνία από την άποψη της οικονομικής μεγέθυνσης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας με προστιθέμενη αξία. Οι ΕΤΠ ανταποκρίνονται σε βασικά πολιτικά ζητήματα (όπως, παραδείγματος χάρη, η βιο-οικονομία, οι πρώτες ύλες και η αποδοτικότητα των πόρων).
- Ορισμένες ΕΤΠ διαθέτουν εθνικές και περιφερειακές τεχνολογικές πλατφόρμες σε όλες τις χώρες της ΕΕ.
- Η εκπαίδευση εκλαμβάνεται ως στρατηγική συνιστώσα των πλατφορμών.
- Υφίστανται ήδη ορισμένα μέσα υλοποίησης προερχόμενα από υπάρχουσες ΕΤΠ (π.χ. ΣΔΙΤ, όμιλοι κλπ.)

5.3 Αδυναμίες

- Οι ΕΤΠ θα πρέπει να σκέφτονται στρατηγικά αποφεύγοντας συγχρόνως τη μετατροπή τους σε μικρές ομάδες πίεσης (lobby) και την απώλεια εστίασής τους. Οι ΕΤΠ ενδέχεται να αντιμετωπίσουν προβλήματα όσον αφορά την επικάλυψη ή την υπερβολική κατάτμηση της δραστηριότητάς τους.

- Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις «μεγάλου βεληνεκού» ασκούν δεσποτική επιρροή στη δράση των ΕΤΠ.
- Δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί και να αναγνωριστεί ο ρόλος των ΕΤΠ έναντι των τελικών εφαρμογών και των καινοτομιών:
 - η προβολή των ΕΤΠ εξακολουθεί να είναι περιορισμένη, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα
 - οι ΜΚΟ δεν ενδιαφέρονται για τη συμμετοχή τους στις ΕΤΠ·
 - οι ομάδες «αντικατοπτρισμού» των κρατών μελών (οι εθνικές και οι περιφερειακές τεχνολογικές πλατφόρμες) δεν σημειώνουν κατά κανόνα επιτυχία.
- Απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια για την επικράτηση μιας πολυτομεακής προοπτικής εστιασμένης στον συγκερασμό των συμφερόντων των ενδιαφερομένων φορέων και στην αλληλεπίδρασή τους.
- Οι ΕΤΠ θα ήταν σκόπιμο να βελτιώσουν τον τρόπο επικοινωνίας και διάδοσης των αποτελεσμάτων τους.

5.4 Ευκαιρίες

- Οι ΕΤΠ διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για την τόνωση της «βιομηχανικής πολιτικής» της ΕΕ. Οι εθνικές και οι περιφερειακές τεχνολογικές πλατφόρμες αντικατοπτρίζουν τη δομή των ΕΤΠ σε επίπεδο κρατών μελών, βελτιώνοντας τον συντονισμό και την αποτελεσματικότητα της εκάστοτε πλατφόρμας. Ο συντονισμός και η εναρμόνιση των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων Ε&Κ χρήζουν βελτίωσης σε συνεργασία με τις ΕΤΠ.
- Ο ρόλος που διαδραματίζουν οι ΕΤΠ ως πάροχοι λύσεων έναντι των κοινωνικών προκλήσεων θα τύχει μεγαλύτερης αναγνώρισης χάρη στην ενισχυμένη στρατηγική για την αντιμετώπιση της καινοτομίας, υπό το πρίσμα της ενισχυμένης στρατηγικής για την αντιμετώπιση της καινοτομίας επιπροσθέτως της έρευνας.
- Για την προώθηση της καινοτομίας στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα καθορίστηκαν συγκεκριμένες προτεραιότητες: Αποδοτικότητα Πόρων και Ενέργειας στη Μεταποιητική Βιομηχανία (SPIRE), Συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στη βιομηχανία βιο-προϊόντων, Ευρωπαϊκές Συμπράξεις Καινοτομίας για το Νερό, τις Πρώτες Ύλες, τις Έξυπνες Πόλεις (από κοινού με το σχέδιο SET και την πρωτοβουλία EMIRI).
- Οι ΕΤΠ ζητούν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αυξηθεί η χρήση των δράσεων συντονισμού/στήριξης για την προαγωγή της συνεργασίας εντός της αλυσίδας αξίας, καθώς και στη βελτίωση των προσπαθειών απλούστευσης. Η ενδυνάμωση της διεθνούς συνεργασίας, με την προσέλκυση των παγκοσμίως αριότερων γνώσεων προς εμπορική αξιοποίηση και εκμετάλλευση στην ΕΕ, θα μπορούσε να έχει αξιοσημείωτη συμβολή στο έργο των ΕΤΠ.
- Οι ΕΤΠ θα πρέπει να συσχετίσουν τα συναρτώμενα με τη ζήτηση καινοτόμα μέσα με συμπληρωματικές ερευνητικές δράσεις, προκειμένου να επιταχυνθεί η αφομοίωσή τους στην αγορά.
- Οι ΕΤΠ θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση της ενημέρωσης ως προς τη σπουδαιότητα των διαφόρων βιομηχανικών διεργασιών μεταποίησης για τη διατήρηση του πλούτου και της ευημερίας στην Ευρώπη.
- Η ανθρωποκεντρική εκπαίδευση, μάθηση και κατάρτιση θα πρέπει να διατηρηθούν εντός του πεδίου δράσης των ΕΤΠ.

5.5 Απειλές

- Οι ΕΤΠ αναφέρουν έλλειψη των απαιτούμενων χρηματοοικονομικών πόρων για τη λειτουργία των πλατφορμών.
- Οι ΕΤΠ ενδέχεται να πληγούν από την παρακμή της βιομηχανίας της ΕΕ. Οι βιομηχανίες της ΕΕ χάνουν την ηγετική θέση που κατέχουν σε παγκόσμια κλίμακα και αντιμετωπίζουν πρόβλημα λόγω γενικής απροθυμίας ανάληψης κινδύνων στην ΕΕ, καθώς και λόγω ελλιπούς αναγνώρισης της επιχειρηματικότητας σε σύγκριση με άλλα μέρη του κόσμου.
- Η αποτελεσματικότερη εφαρμογή του ενωσιακού κανονιστικού πλαισίου που διέπει τη διαδικασία απλούστευσης (συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής σε σχέδια της ΕΕ), η εντονότερη προσπάθεια για τον περιορισμό της κατάρτησης και του ανταγωνισμού μεταξύ των θεσμικών πρωτοβουλιών, καθώς και ο καλύτερος συντονισμός των πολιτικών και η αυξημένη ευκρίνεια σε θεσμικό επίπεδο στο μέλλον, θα μπορούσαν να μεγιστοποιήσουν την αποτελεσματικότητα των ΕΤΠ.
- Οι διεργασίες μεταποίησης, καθώς και οι δραστηριότητες Ε&Κ στον εν λόγω τομέα, χάνουν την κοινωνική απήχυσή τους έναντι της κοινής γνώμης και ιδιαίτερα της νεολαίας, πράγμα το οποίο αποτελεί επίσης απόρροια της μετεγκατάστασης των μεταποιητικών δραστηριοτήτων εκτός Ευρώπης.

6. Η συνεργασία μεταξύ των ΕΤΠ, καθώς και μεταξύ των ΕΤΠ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Οι ΕΤΠ είχαν ενεργό συμμετοχή στην υλοποίηση του 7ου ΠΠ της ΕΕ για την Ε&Κ και, επί του παρόντος, παρέχουν πληροφορίες και διατυπώνουν προτάσεις στο πλαίσιο των τρεχουσών εργασιών για τη θέσπιση του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» με στόχο την ευθυγράμμιση του με τις πραγματικές ανάγκες της ευρωπαϊκής κοινωνίας και, ειδικότερα με τις ανάγκες των τομέων της μεταποίησης και των υπηρεσιών.

6.1 Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020»

6.1.1 Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» είναι το μέσο υλοποίησης της εμβληματικής πρωτοβουλίας «Ένωση καινοτομίας» της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» που αποσκοπεί στη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης σε παγκόσμια κλίμακα. Με προβλεπόμενη διάρκεια από το 2014 έως το 2020 και προϋπολογισμό ανερχόμενο σε 80 δισ. Ευρώ, το πρόγραμμα αυτό αποτελεί μέρος της προσπάθειας για τη δημιουργία νέας οικονομικής μεγέθυνσης και καινούριων θέσεων εργασίας στην Ευρώπη. Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020»:

- θα ενισχύσει τη θέση της ΕΕ στον επιστημονικό τομέα·
- θα ενδυναμώσει την ηγετική θέση της βιομηχανίας στον τομέα της καινοτομίας. Σε αυτό το πλαίσιο εμπίπτουν επίσης η πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων σε βασικές τεχνολογίες, η παροχή μεγαλύτερης πρόσβασης σε κεφάλαια και η υποστήριξη των ΜΜΕ·

- θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των κυριότερων ανησυχιών που συμμερίζονται όλοι οι Ευρωπαίοι σχετικά με θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, η ανάπτυξη βιώσιμων μεταφορών και η κινητικότητα.

6.1.2 Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» θα ασχοληθεί με την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων, διευκολύνοντας τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της έρευνας και της αγοράς. Η εν λόγω –υπαγορευόμενη από την αγορά– προσέγγιση θα περιλαμβάνει επίσης τη σύναψη συμπράξεων με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και των κρατών μελών.

6.1.3 Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» θα συμπληρωθεί από επιπρόσθετα μέτρα για την προβολή και την προώθηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας έως το 2014. Τα μέτρα αυτά θα αποσκοπούν στην άρση των εμποδίων που παρακλύουν τη δημιουργία μιας πραγματικά ενιαίας αγοράς για τις γνώσεις, την έρευνα και την καινοτομία (E&K).

6.2 Η στρατηγική «Ευρώπη 2020»

6.2.1 Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» συνιστά την αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ για την επόμενη δεκαετία. Η ΕΕ θα πρέπει να μετατραπεί σε μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία. Αυτές οι τρεις αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες αναμένεται να συνδράμουν την ΕΕ και τα κράτη μέλη για την επίτευξη υψηλών επιπέδων απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής.

6.2.2 Στην πράξη, η ΕΕ έθεσε πέντε φιλόδοξους στόχους –απασχόληση, καινοτομία, εκπαίδευση, κοινωνική ένταξη και κλίμα/ενέργεια– προς επίτευξη έως το 2020. Κάθε κράτος μέλος υιοθέτησε τους δικούς του εθνικούς στόχους σε κάθε έναν από τους προαναφερθέντες τομείς. Η εν λόγω στρατηγική εδράζεται σε συγκεκριμένες δράσεις τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο.

6.3 Ο μελλοντικός ρόλος των ΕΤΠ

6.3.1 Ο ρόλος των ΕΤΠ πιστεύεται ότι θα διατηρηθεί στο μέλλον. Επιπροσθέτως, οι ΕΤΠ μπορούν επίσης να υποστηρίξουν την εφαρμογή διαφόρων μέσων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ορισμένα εκ των οποίων έχουν ήδη δοκιμαστεί στο πλαίσιο του 7ου ΠΠ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένεται να χρησιμοποιήσει περισσότερο μέσα υλοποίησης (αν και σε περιορισμένο αριθμό) στο πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», όπως οι ΣΔΙΤ και οι Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (ΚΤΠ).

6.3.2 Υφίσταται ισχυρή δέσμευση εκ μέρους της βιομηχανίας και του ευρύτερου φάσματος ενδιαφερομένων φορέων με μέλημα να υποστηριχθεί η υλοποίηση των προαναφερθέντων μέσων. Ως ενδεικτικά παραδείγματα αναφέρονται οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα όσον αφορά την «Αποδοτικότητα Πόρων και Ενέργειας στη Μεταποιητική Βιομηχανία (SPIRE)», Συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στη βιομηχανία βιο-προϊόντων (Biobased for Growth), η πρωτοβουλία «Βιομηχανική Έρευνα για Ενεργειακά Υλικά» (EMIRI) και η «Έρευνα για τα μελλοντικά δίκτυα υποδομών στην Ευρώπη» (reFINE).

Βρυξέλλες, 11 Ιουλίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON